

REPUBLIC OF UZBEKISTAN
MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIALISED
EDUCATION
BUKHARA STATE UNIVERSITY

English Linguistics Department

**INTEGRATION OF PRAGMALINGUISTICS,
FUNCTIONAL TRANSLATION STUDIES AND
LANGUAGE TEACHING PROCESSES**

(dedicated to the 75th anniversary of Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor M.Kh.Alimova)

Proceedings of International Scientific-theoretical Webinar

2020-YIL
25-DEKABR

SOAT 10:00

Buxoro davlat universiteti Xorijiy tillar fakulteti Ingliz tilshunosligi kafedrasida

**“PRAGMALINGVISTIKA, FUNKSIONAL TARJIMASHUNOSLIK VA TIL O'RGATISH JARAYONLARI
INTEGRATSIYASI”**

(Filologiya fanlari nomzodi, dotsent M.H.ALIMOVA tavalludining 75 yilligiga bag'ishlanadi)
mavzusida tashkillashtirilgan Xalqaro ilmiy-nazariy anjuman

QAYSI TILLARDA
O'ZBEK, RUS, INGLIZ

Manzil: Buxoro davlat universiteti,
Buxoro shahar M.lqbol ko'chasi
11-uy.

BUKHARA -2020

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

Инглиз тилшунослиги кафедраси

**ПРАГМАЛИНГВИСТИКА, ФУНКЦИОНАЛ
ТАРЖИМАШУНОСЛИК ВА ТИЛ ЎРГАТИШ
ЖАРАЁНЛАРИ ИНТЕГРАЦИЯСИ**

(Филология фанлари номзоди, доцент М.Х.Алимова таваллудининг 75
йиллигига бағишланади)

**мавзусидаги халқаро миқёсидаги онлайн
илмий-назарий конференция материаллари
ТЎПЛАМИ**

2020 йил, 25 декабрь

**Бухоро
"Дурдона" нашриёти
2020**

<i>Ro'ziyeva D.S.</i> Intellectual novel.....	262
<i>Саъдуллаева Л.Б., Бахтиёрв А.Ф.</i> “Shirley” асарида реалистик роман хусусиятларининг ифодаланиши.....	265
<i>Usmonova M.A.</i> Asar personajlari va tabiat tasvirida qo'llanilgan leksik-stilistik vositalarning roli va vazifasi.(“The Physician” romani tahlili asosida).....	270
<i>Usmonova Z.Kh.</i> The allegoric characters in Faulkner's “A Fable”.....	274
<i>Ниязова М.Х.</i> Ўзбек алла қўшиқларида олқиш мавзулари.....	278
<i>Ғаниева О.Х.</i> Жон Стейнбек ижоди жаҳон адабиётшунослари нигоҳида.....	281
<i>Очилова Н.Ў., Убайдуллаева Ф.</i> Анималистик адабиётда “от” образи.....	285
<i>Аминова Е.А.</i> Функциональные особенности американского студенческого сленга.....	288
<i>Usmonova Z.H., Tojiova F.K.</i> Mesmerising blend of love, spirituality and religion in the novel of Elif Shafak “Forty rules of love”.....	291
<i>Sadullaeva M.A.</i> Numbers and their symbolic significance in the East.....	293
<i>Djumayeva N., Bobokhodjaeva Z.</i> Magical items helping main heroes in English fairy tales.....	298

3-ШЎБА: ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ҚИЁСИЙ ТИЛШУНОСЛИК ВА ТАРЖИМА МУАММОЛАРИ

<i>Маматов А.Э.</i> Провербильные фразеологизмы как средство формирования навыков межкультурной коммуникации.....	302
<i>Алимова М.Кх., Gaybullayeva Kh.M.</i> Pragmatic approach to the linguo-cognitive analysis of the concept “Father” in the English and Uzbek languages.....	304
<i>Qosimova N.F., Sharipova M.U.</i> Ingliz va o'zbek tillari “rang” komponentli frazeologizmlarida antroposentrizm ifodasi	307
<i>Khayrullayeva N., Eshonqulova N.</i> Ingliz va o'zbek tillarida so'zlarning leksik va grammatik ma'nosi qiyosiy tahlili.....	310
<i>Абдуллаева Н.О.</i> Инглиз ва ўзбек тилларида фразеологизмларнинг лингвомаданий хусусиятлари.....	314
<i>Абдуллаева Н.О.</i> Инглиз ва ўзбек тилларидаги мақолаларидан олинган мисоллар асосида стилистик даражаланиш.....	317
<i>Abdullayeva G.G.</i> Yosh tarjimonlarda sinxron tarjima qilish ko'nikmalarini shakllantirish usullari.....	320
<i>Ибрагимова Г.Р.</i> Таржимада когнитив диссонанс феномени.....	325
<i>Ахмедова С.Н., Razoqova K.</i> Ingliz va o'zbek xalq ertaklari qiyosiy tahlili («The Little Bull-Calf» va «Bo'z bola» ertaklari misolida).....	328
<i>Ниязова М.Х., Оромова М.У.</i> Ўзбек ва инглиз муножот шеърларида олқишларнинг қиёсий таҳлили.....	331
<i>Safoyeva S., Abdullayeva D.</i> Tarjima jarayonida ikki tilning o'zaro muqobilligi.....	333
<i>Санакулов З.И.</i> Композитанинг луғатларда акс этириш тамойиллари	336

system-structural paradigm was the focus of attention. In the anthropocentric paradigm, however, the human factor that uses language as the subject of linguistics is of paramount importance.

In English linguistics, the concepts of “father” form a cultural concept and are represented by a number of language units belonging to different language levels in the English national landscape.

Thus, it can be concluded that the exchange of the concepts of “father” in English and Uzbek languages are important in the scientific research carried out in the context of modern linguistics.

The list of used literature:

1. Dal VI. Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language.
2. Maslova V.A. Cognitive linguistics. Minsk, 2005.
3. Rakhmatullaev Sh. U. Explanatory phraseological dictionary of the Uzbek language. T., 1978.
4. Stepanov Yu.S. Constants: Dictionary of Russian culture. M., 2004, pp. 42-67.
5. Askoldov S.A. Concept and word // Russian literature. From the theory of literature to the structure of the text. Anthology. M., 1997, pp. 267-279
6. Collins Cobuild. Advanced Learner's English Dictionary. New Digital Edition. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.mycobuild.com/free-search.aspx>
7. Likhachev D.S. Logical analysis of language. Cultural concepts. M., 1991
8. Karasik V.I. On the categories of linguoculturology // Language personality: problems of communicative activity. Volgograd, 2001. S.

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI “RANG” KOMPONENTLI FRAZELOGIZMLARIDA ANTROPOSENTRIZM IFODASI

*N.F. Qosimova,
PhD (BuxDU),
M.U. Sharipova,
1-kurs magistranti (BuxDU)*

Abstract. The presented article analyses the national and cultural features of phraseological units of non-related languages in the framework of anthropocentric paradigm. The main focus has been done on the functional peculiarities of color-oriented idioms in the English and Uzbek languages based on dictionaries as well as on the linguistic theories.

Annotatsiya. Ushbu maqolada antroposentrik paradigma doirasida turli tizimli tillarfrazologik birliklarining milliy va madaniy xususiyatlari tahlil qilingan. Asosiy e'tibor ingliz va o'zbek tillari lug'atlari, shuningdek lingvistik

nazariyalar asosida yaratilgan rang komponentli iboralarning funktsional xususiyatlariga qaratilgan.

Аннотация. В данной статье анализируются национально-культурные особенности фразеологизмов неродственных языков в рамках антропоцентрической парадигмы. Основное внимание уделяется на функциональные особенности идиом с цветоозначающим компонентом в английском и узбекском языках на основе словарей, лингвистических теорий.

Kalit soʻzlar: komponent, antropotsentrizm, til, madaniyat, hissiyot, funktsional.

Key words: component, anthropocentrism, language, culture, emotion, functional.

Ключевые слова: компонент, антропоцентризм, язык, культура, эмоция, функциональный.

Dunyoda har bir rang bir olam maʼnoni anglatadi. Bugungi kunda dunyo olimlari tomonidan ranglar yordamida ramziy muloqot qilish, insonlarni davolash, tarbiyash, ranglar hamohangligi vositasida falsafiy fikr yuritish, rang orqali insonlarning ichki ruhiy kechinmalari va tuygʻularini aniqlash kabi koʻplab tadqiqotlar amalga oshirilmoqda.

Ingliz va oʻzbek lingvomadaniyatlarida ham ranglar ramziy ahamiyatga ega. Mazkur tillar frazeologik tizimi lingvomadaniy tamoyillar asosida shakllanganligi sababli ularda ham rang semantikasi muhim oʻrin tutadi.

Ingliz va oʻzbek tillarining “rang” komponentli frazeologizmlarida antropocentrizm ifodasini tahlil qilish natijasida 2 semantik guruh mavjudligi aniqlandi.

1. Inson xarakter xususiyatlarini tasvirlovchi frazeologik birliklar.

2. Inson tashqi koʻrinishini aks ettiruvchi frazeologik birliklar.

Ingliz va oʻzbek tillarida oq rang kishining toʻgʻrilik va vijdonlilik kabi ijobiy xislatlarini ifodalaydi. Masalan, *To have white hands* (sof vijdonga ega boʻlmoq), *the white rose of virginity (innocence* (begunoh, beayb) frazeologizmlari fikrimizni dalillaydi). Oʻzbek tilida *Oq koʻngil* (koʻngli oq) (yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo koʻrmaydigan) iborasi mavjud.

Qora rang ikki tilda ham koʻpchilik hollarda insonning salbiy xarakter xususiyatlarini ifodalashda ishlatiladi: ingliz: *A black soul* – gʻarazgoʻy; *the black sheep* – oilasiga isnod keltirgan kishi; oʻzbek: *Ichi qora* – buzuq niyatli.

Shuni taʼkidlash joizki, *oq* va *qora* ranglar birgalikda uzoq oʻtmishdan asosiy emotsional vosita sifatida qoʻllanib kelinmoqda. Bu ranglar odatda yaxshilik va yomonlik, foyda va zarar kabi zid mazmun kasb etadi. Masalan:

ingliz: *See things in black and white*– vaziyatning yaxshi va yomon taraflarini bilish; oʻzbek: *Oq qorani tanimoq*– hayotiy tajribaga ega boʻlmoq, foyda va zararni bilmoq. Koʻk rang ingliz tilida insonlarga nisbatan yuqori ijtimoiy tabaqa, aql idrok, sadoqat ramzi sifatida qoʻllanilgan [4, 58]. Masalan, *Blue blooded* – Ziyoli oiladan chiqqan; *A blue eyed boy* – yoqimtoy bola; *True-blue* – sadoqatli.

Bundan farqli o'laroq o'zbek tili frazeologizmlarida "ko'k" so'zi osmon tushunchasi sifatida talqin qilingan: *Ko'kka ko'tarmoq* – maqtamoq; *Ko'kka sovurmoq* – behudaga ishlatmoq;

Yashil inglizlar talqinida hasad va rashk ramzi bo'lib kelgan. Masalan, *Be green with envy* – hasad qilmoq; *The green-eyed monster* – rashk. Ushbu ifoda Shekspirning "Otello" tragediyasi 3-parda, 3-ko'rinishida Yago obrazi tomonidan ishlatilgan:

"O! Beware my lord of jealousy;
It is the green-eyed monster
which doth mock
The meat it feeds on" [2,129].

Rashkdan biroz saqlaningiz, muhtaram sardor.

Bu zangor ko'z ajdar nusxa-horiqulodda

O'z qurbonin tahqir qilib qah-qah soladi.

Ammo, "to give someone green light" iborasida *green* yashil chiroq ma'nosidan kelib chiqqanligi bois *biror kishiga ruxsat bermoq*, yo'l ochib bermoq kabi ma'nolarni ifodalaydi. Tashqi ko'rinishni tasniflovchi frazeologik birliklarda oq rang ikki tilda ham holsizlik, ojizlik kabi ma'nolarda ishlatiladi: *Be white as a sheet (paper)* iborasining o'zbek tilidagi ekvivalenti "yuzi oqarmoq" – Biror kasallik yoki qo'rquv sabab yuz rangi o'zgarmoq. Shuningdek, *green* komponenti ham ingliz tilida kasallik ma'nosida talqin qilinadi.

Be (look) green about the gills [2,129]– Betob ko'rinmoq.

"Qora" ingliz frazeologizmlarida xunuklik, jahldorlik kabi ko'rinishlarni tasniflaydi:

Black look – g'azabnok yuz ifodasi.

Black and blue – zarb yegan.

Bundan farqli o'laroq o'zbek tili iboralarida "qora" so'zi shakl, sharpa kabi ma'no kasb etadi: *Qorasini ko'rsatmaslik* – Kimningdir ko'ziga ko'rinmaslik; *Qorasi o'chdi* – Uzoqlashdi, ko'rinmay qoldi. *Go(turn) red /go as red as a beetroot* frazeologizmi uyalmoq, *xijolat bo'lmoq* mazmuni bilan o'zbek tilidagi *yuzi qizarmoq* iborasiga sinonim bo'la oladi.

Xulosa qilib aytganda, borliqdagi turfa ranglar orqali inson ko'rinish ifodalari, tuyg'ulari, xarakter xususiyatlarini namoyon etish mumkin. Ingliz va o'zbek tillarining "rang" komponentli frazeologizmlarida antroposentrizm ifodasining qiyosiy tahlili natijasida 2 semantik guruh; inson xarakter xususiyatlarini hamda tashqi ko'rinishini aks etuvchi frazeologik birliklar mavjudligi aniqlandi. Antroposentrizm tamoyili ikki tilda ham tarixiy, madaniy va diniy omillar evaziga sezilarli o'xshashlik va farqlarga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. 3rd Edition. – Cambridge, 2008.
2. Oxford Dictionary of Idioms. 2nd Edition. Edited by Judith Siefring. – London, 2004.

3. Ўзбек тилининг изоҳли фразеологик луғати. Ш.Рахматуллаев таҳрири остида. – Тошкент, 1978.
4. Nurmiyeva R.R. Anthropocentric Phraseological Units with “Color” Components in the English, Russian and Tatar Languages // The Journal of Social Science Research. – Moscow, 2018.
5. Сакаева Л.Р. Сопоставительный анализ фразеологических единиц антропоцентрической направленности. – Москва, 2009.

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SO'ZLARNING LEKSIK VA GRAMMATIK MA'NOSI QIYOSIY TAHLILI

*N.N.Khayrullayeva
(BuxDU),
N.Eshonqulova,
IV bosqich talabasi (BuxDU)*

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz hamda o'zbek tillarida so'zlarning leksik va grammatik ma'nosi misollar, qiyosiy tahlillar asosida yoritib berilgan, tillardagi o'zaro mushtarak hamda farq qiluvchi jihatlar tahlil qilingan.

Annotation. This article describes the lexical and grammatical meaning of words in English and Uzbek on the basis of examples, comparative analysis, analyzes the commonalities and differences in the languages.

Аннотация. В данной статье на примерах, сравнительном анализе описывается лексико-грамматическое значение слов английского и узбекского языков, анализируются общности и различия языков.

Kalit so'zlar: sintetik, analitik, grammatik kategoria, derivatsion, flektiv.

Key words: synthetic, analytical, grammatical category, derivation, inflection.

Ключевые слова: синтетическая, аналитическая, грамматическая категория, словообразование, флексия.

Til kommunikativ tizim sifatida turli xil ma'lumotlarning uzatilishini ta'minlaydi. Bu narsalar, hodisalar, tashqi voqelikdagi ishlarning holati va kognitiv faoliyatning subyektiv harakatlari va ma'ruzachining shaxsiy tajribalari to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek, izchil nutqni qurishda ishlatiladigan usullar va ishlatilgan til birliklari va ularning o'ziga xos xususiyatlari to'g'risida xizmat ko'rsatish to'g'risidagi ma'lumotlar, imkoniyatlari. Shunday qilib, bizning nutqimiz so'zlarning mexanik to'plami emas. Ammo tushunarli bo'lishi uchun nafaqat to'g'ri so'zlarni tanlash, balki ularni tegishli grammatik shaklga qo'yish, jumladagi so'z shakllarini mohirlik bilan birlashtirish va tartibga solish kerak.

So'z tilshunoslikning turli bo'limlarida o'rganiladi, chunki u ovoz dizayni, ma'nosi, grammatik xususiyatlariga ega, ya'ni tilning turli tomonlarining xususiyatlarini birlashtiradi. So'z ikki tomonlama birlikni anglatadi: shakl